

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Cu titlu de manuscris
CZU 37.0 (043.3)

LARISA SADOVEI

**FORMAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE DIDACTICĂ
PRIN MODULUL PEDAGOGIC UNIVERSITAR**

13.00.01 – Pedagogie generală

A U T O R E F E R A T

al tezei de doctor în pedagogie

CHIȘINĂU 2008

Teza a fost elaborată la Catedra Științe ale Educației,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Conducător științific:

Cojocaru Maia, dr. ped., conf. univ.

Referenți oficiali:

1. Pâslaru Vlad, dr. hab. ped., prof. univ., Institutul
de Științe ale Educației

2. Gorăș-Postică Viorica, dr. ped., Universitatea de Stat din Moldova

Susținerea publică a tezei va avea loc la „28” februarie 2008, ora 14.00 în ședința Consiliului științific specializat DH 38.13.00.01-25 din cadrul Institutului de Științe ale Educației, str. Doina 104, MD 2059, Chișinău.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la biblioteca Institutului de Științe ale Educației și pe site-ul www.cnaa.acad.md

Autoreferatul a fost expediat la 25 ianuarie 2008

Secretar științific
al Consiliului științific specializat,
dr. ped., conf.

Cara Angela

Conducător științific, dr. ped., conf.univ.

Cojocaru Maia

Autor:

Sadovei Larisa

© L. Sadovei, 2008

PRELIMINARII

Actualitatea cercetării. Evoluția orientărilor conceptuale și mecanismelor de modernizare a învățământului superior național a determinat un proces de reformă a Curriculumului pedagogic universitar din perspectiva paradigmei promovate de viziunile/acțiunile forurilor internaționale și progreselor înregistrate de științele educației. Contextul pedagogic devine hotărâtor în optimizarea comportamentelor comunicative, concepute nu doar ca un instrument al interacțiunilor cu caracter didactic, ci ca obiect al preocupărilor privind dezvoltarea profesională a educatorului. În acest sens, *formarea competenței de comunicare didactică studenților pedagogi* răspunde principiului de abordare comunicativă a educației și completării registrului competențelor de specialitate ale profesorului.

Reflectată în curriculumul universitar la nivelul macrocompetențelor, competența de comunicare și integrare socială implică realizarea obiectivului general de formare a competențelor necesare integrării profesionale. Deoarece implementarea standardelor profesionale în învățământul universitar solicită proiectarea și formarea *competențelor de profil* prin derivarea competențelor primare, considerăm important a specifica în structura standardului de formare pedagogică inițială **competența de comunicare didactică (CCD)**, actuala formulă, *competența de comunicare și inserție socială*, fiind identică pentru formarea profesională, în general și, cu atât mai mult, pentru învățământul general. Curriculumul psihopedagogic universitar de bază enumeră competențele ce formează „stratul prim” al formării personalului didactic: *comunicativitatea, valorizarea conținuturilor, cercetarea și inovarea experiențelor educaționale, cunoașterea elevului, empatia, creativitatea, managementul educațional*. Asigurarea calității în învățământ este determinată de abordarea competențelor-cheie orientate spre relațiile de colaborare dintre profesor și elev, subliniază Vl. Pâslaru, această dimensiune fiind apreciată drept subiect activ în concepția noilor mutații de comportament ale profesorului și ale elevului în contextul noului model didactic.

Competența de comunicare didactică este direct implicată în susținerea procesului educațional conform unor legități specifice și vizează măiestria cadrului didactic de a elabora mesaje educaționale în funcție de particularitățile câmpului psihosocial, provocând reacții formative subiecților, condiția esențială fiind compatibilizarea educațională. Deși la nivel național și internațional există cercetări ce reflectă competența de comunicare didactică, totuși formarea competenței vizate este insuficient sistematizată într-o concepție teoretică și metodologică de dezvoltare în procesul de formare a cadrelor didactice. Definierea conceptului de comunicare în practica educațională, în opinia Callo T., este fundamentată în baza etnografiei comunicării – dependența comunicării de anumite reguli sociale, sociologiei comunicării – atitudinea partenerilor, științelor psihologice – procesul de învățare, filosofiei – comunicarea induce obligatoriu un comportament, domeniului funcționalității și interacțiunii comunicative prin limbă. Precizarea conceptului „comunicare didactică” este reflectată de Nicola Gr., analizând cu mai multă pondere fenomenul persuasiunii în relația „învățător-elev”. Bolboceanu A. subliniază ideea prin care, tradițional, comunicarea este cercetată ca fond de stabilire și

dezvoltare a relațiilor interumane, ca modalitate de existență a acestora. Afirmarea autoarei despre rolul comunicării copilului cu adultul ca una dintre determinanțele importante, permanente ale dezvoltării intelectuale constituie un argument pentru formarea competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi.

Formarea competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi devine posibilă de realizat prin predarea/învățarea/evaluarea disciplinelor modului pedagogic și solicită pe de o parte, formarea unor capacități, deprinderi, abilități, atitudini profesionale la nivelul discursului didactic, iar pe de altă parte, dezvoltarea comportamentelor relaționale, facilitând, astfel, integrarea viitorilor profesori în școala modernă. Din această perspectivă formarea competenței de comunicare didactică a devenit un obiectiv al studiilor teoretice și praxiologice din Republica Moldova, actualitatea cercetării fiind confirmată de necesitatea precizării componentelor și elaborarea unui demers metodologic de formare a competenței de comunicare didactică. Direcțiile principale abordate în cercetările din domeniul comunicării didactice în general, a competențelor de comunicare la studenți în special, vizează formarea comportamentului comunicativ prin diverse strategii de interacțiune educațională. Această situație generează **problema cercetării** ce constă în identificarea componentelor competenței de comunicare didactică în contextul conceptului educațional modern al reformei învățământului universitar pedagogic și a reperelor teoretico-experimentale de formare a competenței de comunicare didactică.

Gradul de cercetare a problemei. Considerată obiect a numeroase investigații psihologice, problematica privind comunicarea didactică este valorificată de științele educației în cercetările savanților Pâslaru V., Callo T., Mândăcanu V., Cuznețov L., Șoitu L., Nicola Gr., Albulescu I. și M., Ciobanu O., Iacob L., Suhomlinskii V., Amonașvili Ș., Slastionin V.A., Кан-Калик В.А., Коломинский Я.Л., Леонтьев А.А., Rogers K., Maslow A., ș.a. Problemele comunicării pedagogice la nivelul teoretico-metodologic au fost abordate și realizate de către Bolboceanu A., Cojocaru M., Goraș-Postică V., Dumitriu Gh., Popescu-Neveanu P., Crețu T., Kan-Kalic V.A., Ziaziun I., Бодалёв А. А..

În lucrările de psihologie socială s-au discutat formele comunicării prin corelația finalități-conținuturi-resurse (Neculau A., Moscovici S.), acestea determinând abordarea comunicării ca modalitate de stabilire, dezvoltare și existență a relațiilor interumane (Abric J. C.; Schefflen A. E.; Watzlavick P., Мясичев В. Н.; Бодалёв А. А.; Леонтьев А. А., Лисина М. И. ș. a). În arealul cercetărilor pedagogice s-au obținut rezultate practice semnificative despre esența culturii de comunicare a profesorului și căilor de dezvoltare a acestora. Merită atenție abordarea problemei de către cercetătorii (Patrașcu D., Mândăcanu V., Palii A., Guțu V., Izbețskii I., Moskalenco A.N., Rahimov A.Z., Zeaziun I. ș.a.) care determină specificul dezvoltării culturii de comunicare la etapa debutului profesional.

Obiectul cercetării l-a constituit procesul de formare a competenței de comunicare didactică a studenților pedagogi.

Scopul investigației: determinarea reperelor epistemologice și praxiologice pentru formarea competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi prin modulul pedagogic universitar.

Ipoteza: Formarea competenței de comunicare didactică este un proces complex și strategic ce va permite integrarea și adaptarea profesională eficientă a studenților pedagogi dacă:

- vor fi stabilite componentele structurale ale competenței de comunicare didactică;
- vor fi identificate particularitățile de formare a competenței de comunicare didactică;
- se va aplica demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică;
- vor fi identificate valorile competenței de comunicare didactică integrate în finalitățile de formare profesională prin modulul pedagogic universitar.

Obiective de cercetare:

- determinarea reperelor teoretice ale conceptului competență de comunicare didactică;
- elaborarea modelului competenței de comunicare didactică a studenților pedagogi și finalităților de formare a competenței de comunicare didactică;
- stabilirea particularităților de formare a competenței de comunicare didactică studenților pedagogi;
- elaborarea demersului curricular de formare a competenței de comunicare didactică prin modulul pedagogic universitar;
- stabilirea pe cale experimentală a variabilelor competenței de comunicare didactică a studenților pedagogi;
- generalizarea, sistematizarea datelor și elaborarea concluziilor științifice și recomandărilor practice privind formarea competenței de comunicare didactică.

Epistemologia cercetării s-a constituit din idei, concepte, teorii și modele din domeniile:

- teoria educației (Cristea S., Cucuș C., Macavei E., Călin M., Pidkasiștii P., Podlasii I. etc.);
- teoria și metodologia curriculumului universitar pedagogic din Moldova (Pâslaru Vl., Papuc L., Negură I.);
- teoria psihopedagogică a personalității cadrului didactic (Mândăcanu V., Kan-Kalic V., Rădulescu-Motru C., Slastionin V., Văideanu G. etc.);
- conceptul de comunicare didactică (Călin M., Ciobanu O., Cucuș C., Crețu O., Cozma T., Iacob L., Nicola Gr., Perrenoud Ph., Șoitu L. etc.);
- recomandările ghidului metodologic privind proiectarea standardelor de formare inițială în învățământul universitar (Guțu Vl., Muraru E., Dandara O.)

Metodologia cercetării a cuprins următoarele tipuri de metode:

- *pedagogice*: documentarea științifică, observarea, sondajul, analiza produselor activității studenților (portofoliul), compararea, chestionarul, grilele de observare, grilele de control, experimentul pedagogic (de constatare, de formare și de control);

- *statistice*: prelucrarea și interpretarea statistică a datelor din punct de vedere cantitativ (media aritmetică, semnificația procentului și verificarea ipotezei), calitativ, grafic.

Inovația științifică și valoarea teoretică a investigației este obiectivată în:

- Modelul competenței de comunicare didactică structurat pe componentele discursivă în plan cognitiv, retoric și relațională în plan conversațional, motivațional;
- demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică;
- valori comportamentale proiectate și obiectivate în competența de comunicare didactică.

Valoarea practică a cercetării constă în:

- renovarea curriculumului la cursul opțional "Comunicare didactică" din perspectiva Modelului competenței de comunicare didactică elaborat;
- implementarea programului de ameliorare/dezvoltare a competenței de comunicare didactică printr-un sistem de traininguri;
- Demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi, validat prin experiment, este util pentru:
 - renovarea curriculumului pedagogic universitar;
 - elaborarea suporturilor de curs și ghidurilor metodologice pentru disciplinele pedagogice;
 - activitatea de predare a cadrelor didactice universitare;
 - formarea/autoformarea profesională a studenților pedagogi.

Concluziile și recomandările elaborate pot fi valorificate în stabilirea unor noi perspective de abordare a problemelor privind formarea competenței de comunicare didactică pe parcursul vieții.

Tezele științifice propuse pentru susținere:

1. Competența de comunicare didactică este definitorie în dezvoltarea / integrarea / armonizarea competențelor profesionale, asigurând realizarea eficientă a rolurilor cadrului didactic.
2. Componenta **discursivă** a CCD, reflectată în planurile *cognitiv și retoric*, și componenta **relațională**, exprimată de planurile *conversațional și motivațional*, permit abordarea sistemică și coerentă a procesului de formare a competenței de comunicare didactică, constituind o premisă pentru reconceptualizarea modulului pedagogic universitar.
3. Particularitățile de formare a competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi se exprimă în **capacitatea de a elabora/ține discursul didactic** (*argumentare logică, explicație eficientă, descriere consecutivă, definiție accesibilă, expresii verbale schematizate, comunicare convergentă, valorificare a limbajului para- și nonverbal, armonizare a mesajului verbal, para- și nonverbal, transpunere didactică a conținuturilor*) și **capacitatea de a dezvolta/întreține relații comunicative cu înalt nivel de feed-back** (*ascultarea activă, asigurarea interacțiunii, valorificarea limbajului nonverbal, transmiterea conținuturilor afectiv-atitudinale, autoreglarea emoțională, provocarea/menținerea/amplificarea continuă a interesului, prevenirea/soluționarea conflictelor pedagogice*).
4. Demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică orientează dezvoltarea competenței pe dimensiunile:
 - *epistemologică* – în baza teoriilor, legilor, paradigmatelor specifice comunicării didactice;
 - *teleologică* – concretizată în obiective de formare a CCD pentru domeniile cunoaștere, aplicare, integrare;

- *conținutală* – vizează strategia fuzională prin discipline obligatorii și la liberă alegere și strategia disciplinară prin cursul opțional;
 - *metodologică* – prin activități didactice universitare, practica pedagogică, traininguri și autoformare;
 - *evaluativă* - prin asigurarea retroacțiunii comunicării didactice.
5. CCD se obiectivează în **valorile comportamentale** la nivel discursiv – normativitate lingvistică, *discurs coerent și inteligibil, limbaj pedagogic, strategii discursive, persuadare rațională, fidelitate și pertinență științifică, personalizare, convergența limbajelor*; și la nivel relațional - *stil cooperant, persuadare afectivă, distributivitate a atenției, flexibilitate comportamentală, conversație empatică, echilibru emoțional, expresivitate afectivă, retroacțiune pozitivă.*

Eșantionul experimental al cercetării a fost constituit din 150 de subiecți, studenți din anii II, III, IV, facultățile de filologie, istorie, limbi străine și pedagogie.

Confirmarea rezultatelor s-a realizat la ședințele Catedrei Științe ale Educației din cadrul UPS „I. Creangă”, Seminarului Științific de Profil din cadrul IȘE. Ideile și tezele investigației au fost valorificate prin modulul pedagogic universitar în cadrul proiectării/realizării/evaluării activităților didactice la disciplinele modulului pedagogic, prin practica pedagogică, în publicațiile de domeniu, fiind materializate în renovarea curricula modulului pedagogic, în elaborarea suporturilor de curs și ghidurilor metodologice la disciplinele universitare “Teoria educației” și “Teoria instruirii”, în articole științifice. Aspecte ale cercetării au fost prezentate și supuse dezbaterilor în cadrul conferințelor științifice și a revistei de profil „Universul Pedagogic”.

Etapile cercetării. Cercetarea s-a desfășurat în trei etape:

Prima etapă (2002 – 2003): documentarea bibliografică; cercetarea cadrului experiențial; examinarea documentelor; structurarea de conținut a tezei; elaborarea capitolelor teoretice.

Etapă a doua (2003 – 2004): desfășurarea experimentului pedagogic de constatare, de formare și de control.

Etapă a treia (2005 – 2006): interpretarea sintetică a rezultatelor experimentale și redactarea textului tezei.

Structura tezei include preliminarii, trei capitole, sinteza rezultatelor, concluzii generale și recomandări, adnotare și cuvinte-cheie în limbile română, engleză și rusă, lista abrevierilor, bibliografie, 8 anexe. Textul tezei conține 16 tabele, 15 figuri.

În teză sunt utilizate abrevierile:

CCD - competența de comunicare didactică;

MCCD – Modelul competenței de comunicare didactică;

DCF CCD – demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică;

ADU – activități didactice universitare;

E.E. – eșantion de bază;

E. M. – eșantion martor.

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI

În **Preliminarii** se argumentează actualitatea teoretico-practică a temei și este elucidat gradul de cercetare a problemei, fiind formulate problema, obiectul, scopul și obiectivele investigației. Se proiectează ipoteza și se formulează tezele științifice pentru susținere, se indică valoarea teoretică și aplicativă a investigației, sînt precizate etapele cercetării.

În **Capitolul I, Fundamente epistemologice și praxiologice ale competenței de comunicare didactică**, este analizat cadrul teoretic al comunicării didactice din perspectiva paradigmei educației centrată pe competențe și exprimării comunicării umane în învățămînt ca formă particulară și personalizată a învățămîntului (Călin, M., Ciobanu O., Crețu C., Cozma T., Iacob L., Macavei E., Nicola Gr., Perrenoud Ph., Șoitu L. etc., Бодалев А. А., Головин Б., Кан-Калик В.А., Леонтьев В.). Sintetizarea variabilelor identificate în definițiile comunicării a focalizat demersul investigațional asupra comunicării cu funcție didactică, interesul central fiind atribuit componentelor prin care sursa (cadrul didactic) transmite un mesaj receptorului (elevului/studentului) cu intenția de a-i forma/dezvolta un comportament comunicativ. Această perspectivă a generat oportunitatea reflecției didactice în legătură cu viziunea asupra actului de comunicare drept cadru structurat instrumental, comunicarea didactică referindu-se la acțiunea de trimitere și receptare a mesajelor specifice, presupune tranzacții educative și asigură rețele comunicaționale productive în context educațional.

Prin conținutul capitolului cercetarea a condus spre evidențierea consecutivă a distincției conceptelor *aptitudine de comunicare*, *capacitate de comunicare*, *competență comunicativă și competență de comunicare*. În context educațional capacitățile de comunicare mobilizează competența de comunicare, aceasta fiind determinată de nivelul de dezvoltare a predispozițiilor comunicative native și de valorificarea dimensiunii sociale în educație. În acest sens, cumularea ansamblului de abilități *personale a ști, a ști să faci, a ști să devii* definește competența de comunicare (Macavei E., Mitrofan N., Neveanu P. P., Zeaziun N., Passov E.). Investigarea sintagmelor *competență comunicativă și competență de comunicare* a permis identificarea diferențelor la nivelul aspectului funcțional al relației de comunicare. *Comunicativitatea* este apreciată în funcție de disponibilitatea – scăzută sau ridicată – de relaționare și/sau cea de receptivitate la interacțiune, **competența de comunicare** exprimă rezultatul, eficacitatea relaționării, argument pentru utilizarea acestei formulări a conceptului în cercetare.

Analiza definițiilor și paradigmele comunicării didactice a condus la evidențierea caracteristicilor specifice și reliefa limitelor comunicării didactice la nivelul funcționalității scopurilor, conținuturilor, circularității informației și eficienței agenților educaționali, acestea justificînd evidențierea a două elemente prioritare ale competenței de comunicare didactică - *discursivă și relațională* - și rețeaua complexă a sincronizării acestora. Comunicarea se rezumă la satisfacerea trebuințelor provocată și păstrată ori amplificată de cele două părți, trăsătura esențială fiind construirea relației, fapt ce confirmă opțiunea științifică pentru *dimensiunea relațională*, componentă obligatorie a competenței de comunicare didactică.

În concluzia celor expuse, privind abordarea formării competenței de comunicare, definim *competența de comunicare didactică drept ansamblul comportamentelor comunicative de elaborare/transmitere/evaluare a discursului didactic și asigurare a unor rețele comunicaționale productive în context educațional*.

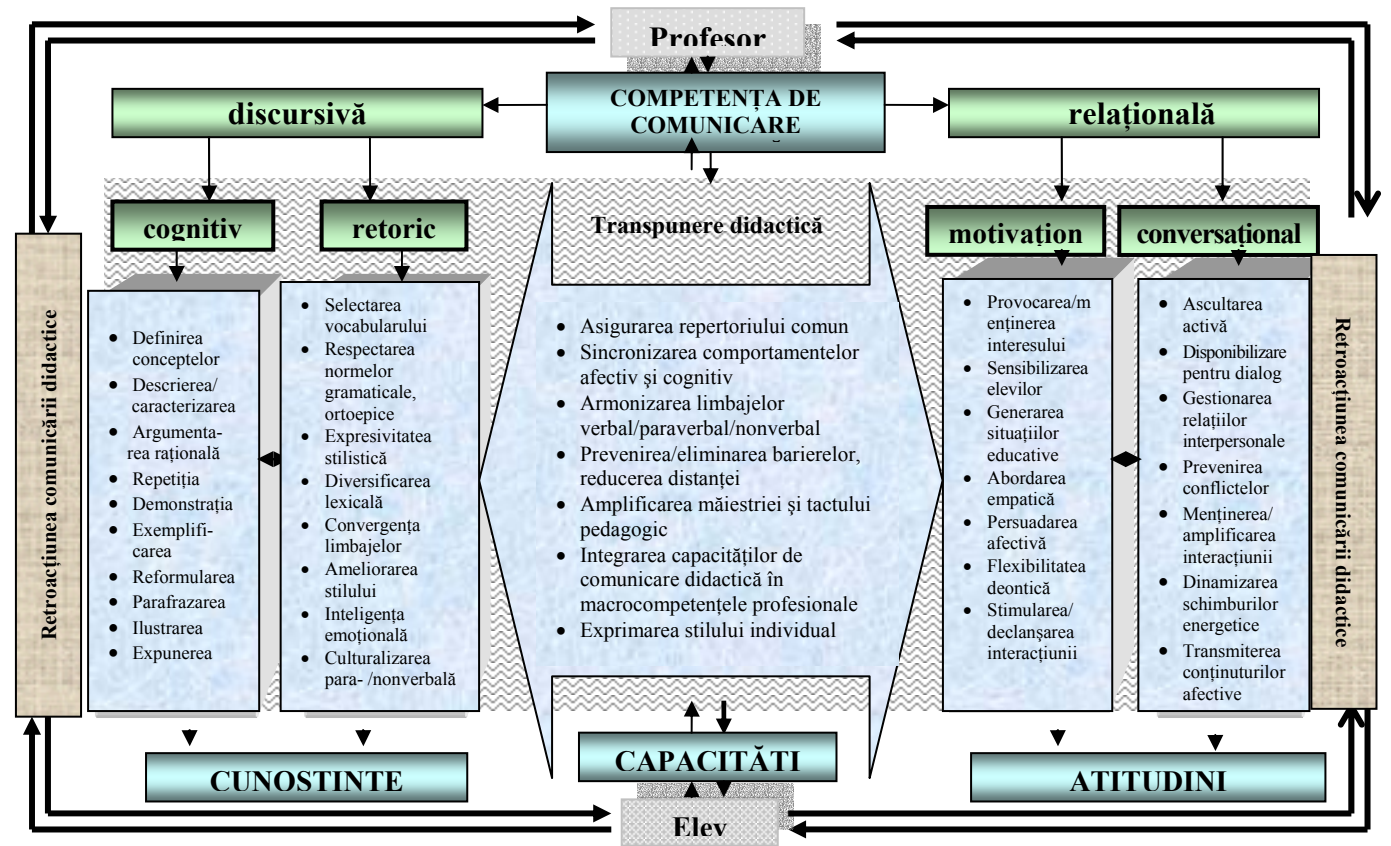
Modelul competenței de comunicare didactică (MCCD), derivat din studiul literaturii, este o construcție teoretică necesară pentru valorificarea componentelor determinate teleologic la nivelul curriculumului universitar pedagogic, reliefând o viziune sistemică și procesual-instrumentală asupra competenței de comunicare didactică a profesorului. În baza analizei paradigmelor comunicării didactice, a concepției L. Iacob privind comunicarea complexă - „stăpânirea” materialului verbal / paraverbal / nonverbal, respectarea regulilor și mijloacelor de plasament contextual a interacțiunii mutuale, a principiului fundamental al școlii de comunicare de la Palo Alto – esența comunicării constă în procesele relaționale - s-au identificat două componente de bază ale competenței de comunicare didactică: **discursivă și relațională** (Figura 1).

Perspectivă educațională privind valorificarea componentelor CCD se exprimă în asigurarea funcționalității/sincronizării planurilor *cognitiv, retoric* în componenta discursivă și planurilor *motivațional, conversațional* în cadrul componentei relaționale. Nomenclatorul de variabile ale CCD relevate prin componente determină calitatea transpunerii didactice și oferă evidente deschideri pentru exprimarea competenței vizate la nivel de cunoștințe, capacități și atitudini. Cadrul didactic urmărește să transfere elevului *cunoștințe* prin *capacitatea sa de a traduce conținuturile de învățare în „demersuri de instruire”*, aceasta fiind numită *transpunere didactică*. *Retroacțiunea comunicării didactice sau feed-back-ul comunicațional*, ca acțiune circulară în model, reprezintă o modalitate activă și eficientă de adaptare a demersurilor didactice la multitudinea de situații concrete, contribuind la transmiterea conținuturilor afectiv-atitudinale și la formarea convingerilor privind calitatea capacităților comunicative, în funcție de care partenerii își reglează comportamentul comunicativ, orientându-se spre evaluarea / autoevaluarea CCD.

Capitolul II, Particularitățile formării competenței de comunicare didactică a studenților pedagogi, include considerente privind impactul curriculumului pedagogic universitar în formarea competenței de comunicare didactică și diagnosticarea comportamentului comunicativ al studenților pedagogi în procesul de pregătire inițială. Evaluarea curriculumului pedagogic universitar s-a centrat pe un program proiectat, debutând cu analiza documentelor curriculare: plan, programe, ghiduri, materiale auxiliare la nivelul disciplinelor (cursurilor) pedagogice de studiu și evaluarea activităților didactice realizate prin modulul pedagogic universitar cu scopul determinării contribuției modulului pedagogic în procesul de formare a competenței de comunicare didactică la studenți.

Înregistrarea, analiza și interpretarea datelor cu privire la produsele curriculumului au permis evidențierea următoarelor aspecte:

Figura 1. Modelul competenței de comunicare didactică

- CCD decurge implicit din competența de comunicare și inserție socială prin obiectivele stabilite de facultăți în Ghidurile studenților;

- Planul-cadru național de formare a cadrelor didactice nu atestă un curs de comunicare didactică cu statut obligatoriu, această disciplină de studiu apare doar cu statut opțional la unele specialități;

- competența de comunicare didactică, conform conectorilor curricula pedagogică, vizează cunoașterea tehnicilor de comunicare, manifestarea toleranței, strategii de negociere a conflictelor, dezvoltarea tehnicilor de muncă intelectuală (tehnici de studiu individual ce permit valorificarea cunoștințelor și capacităților asimilate în cadrul disciplinelor); obiectivele vizate permit abordarea și, respectiv, dezvoltarea competenței la general, în vederea integrării profesionale;

- există anumite discontinuități la nivelul realizării practice a CCD prin conținuturile tematice ale programelor analitice în funcție de nevoile individuale și rezolvarea problemelor de comunicare didactică ale studenților;

- schimbările înregistrate în învățământul superior pedagogic, provocate de reforma curriculară, au contribuit la modernizarea conținuturilor, structurii, metodologiilor de predare și evaluare; în ceea ce privește profilul de competență de comunicare a cadrului didactic se atestă parțial modificări structurale graduale;

- redefinirea cursurilor clasice de pedagogie în perspectivă modernă (*Teoria educației, Teoria și metodologia instruirii, Teoria și metodologia curriculumului, Teoria și metodologia evaluării*) acoperă decupaje recente în științele educației, programele cursurilor oferind, cu unele excepții, un spațiu suficient de larg pentru exersarea unor activități care să conducă la formarea competenței de comunicare didactică.

Stabilirea componentelor discursivă și relațională prin Modelul CCD au stat la baza elaborării instrumentelor de diagnosticare a calității competenței de comunicare didactică la studenții pedagogi. S-au utilizat următoarele metode de cercetare: *observația/grile de observație, focus-grup, chestionar, eseu, portofoliu, proiecte didactice ale studenților, observarea sistemică, rezolvare de probleme în grup, fișe de evaluare, teste de autoevaluare, activități practice cu elevii*. Parametrii de evaluare a specificului competenței de comunicare didactică la studenți au vizat:

- *nivelul cunoștințelor;*
- *barierele de comunicare didactică;*
- *calitatea formării emițătorului (ascultarea activă);*
- *capacitatea de a transmite un mesaj și de declanșare/menținere a interacțiunii;*
- *opiniile exprimate de studenți cu referire la competența de comunicare didactică;*
- *comuniarea scrisă și orală.*

Capitolul III, Valori ale competenței de comunicare didactică formate prin experiment, conține experimentul de formare axat pe dezvoltarea competenței de comunicare didactică la nivelul discursului didactic, pe de o parte, și la nivelul componente relaționale, pe de alta, asigurând sincronizarea planurilor de exprimare pentru fiecare componentă. În acest scop a

fost elaborat **Demersul curricular de formare a competenței de comunicare didactică (DCF CCD)**, fundamentat de paradigma curriculumului ca model structural „pentagonal”. DCF CCD direcționează formarea CCD pe dimensiunile curriculare **epistemologică, teleologică, conținutală, metodologică, evaluare** - calitatea intervențiilor fiind exprimată în planurile componentelor CCD (Figura 2).

Dimensiunea epistemologică reprezintă baza conceptuală constituită din teorii, legi, concepte, paradigme specifice comunicării didactice, opțiune fundamentată prin stabilirea acestei componente în modelul structural al curriculumului definit de Pâslaru VI.. Postulatele emise în cadrul *Modelului teoretic al competenței de comunicare didactică* oferă posibilitatea de direcționare, devenind prescriptive pentru celelalte dimensiuni ale Demersului curricular de formare a CCD.

Dimensiunea teleologică implică obiectivele curriculare de formare a competenței de comunicare didactică, transpuse din punct de vedere pedagogic la nivelul obiectivelor de cunoaștere/aplicare/integrare specifice comunicării didactice, astfel orientând valoric elaborarea curricula pedagogică la nivelul programelor universitare. Realizarea obiectivelor conform taxonomiei vizate va asigura la studenți stăpânirea reperelor conceptuale, formarea abilităților necesare aplicării cunoștințelor teoretice, stabilirea conexiunilor cunoștințelor, capacităților și atitudinilor corespunzătoare CCD. Accentuarea laturii de obiective orientată spre formarea de atitudini, motivații (45%) va asigura integrarea proiectelor de optimizare a comunicării didactice în scopul satisfacerii obligațiilor profesionale.

Abordarea *dimensiunii conținutale* a fost determinată de conținutul modulului pedagogic universitar prevăzut în *Planul cadru național de formare a cadrelor didactice*, racordat la Sistemul de Credite Transferabile (2005). Structura modulară ce cuprinde *discipline obligatorii, opționale și la libera alegere* reprezintă un spațiu deschis pentru fuizionarea conținuturilor CCD la nivelul disciplinelor de studiu *Teoria educației, Teoria și metodologia instruirii, Etica pedagogică* (obligatorii) și *Teoria și metodologia curriculumului, Teoria și metodologia cercetării, Tehnologii educaționale* (la libera alegere) etc., cursuri propuse de Catedra Științe ale Educației facultăților pedagogice.

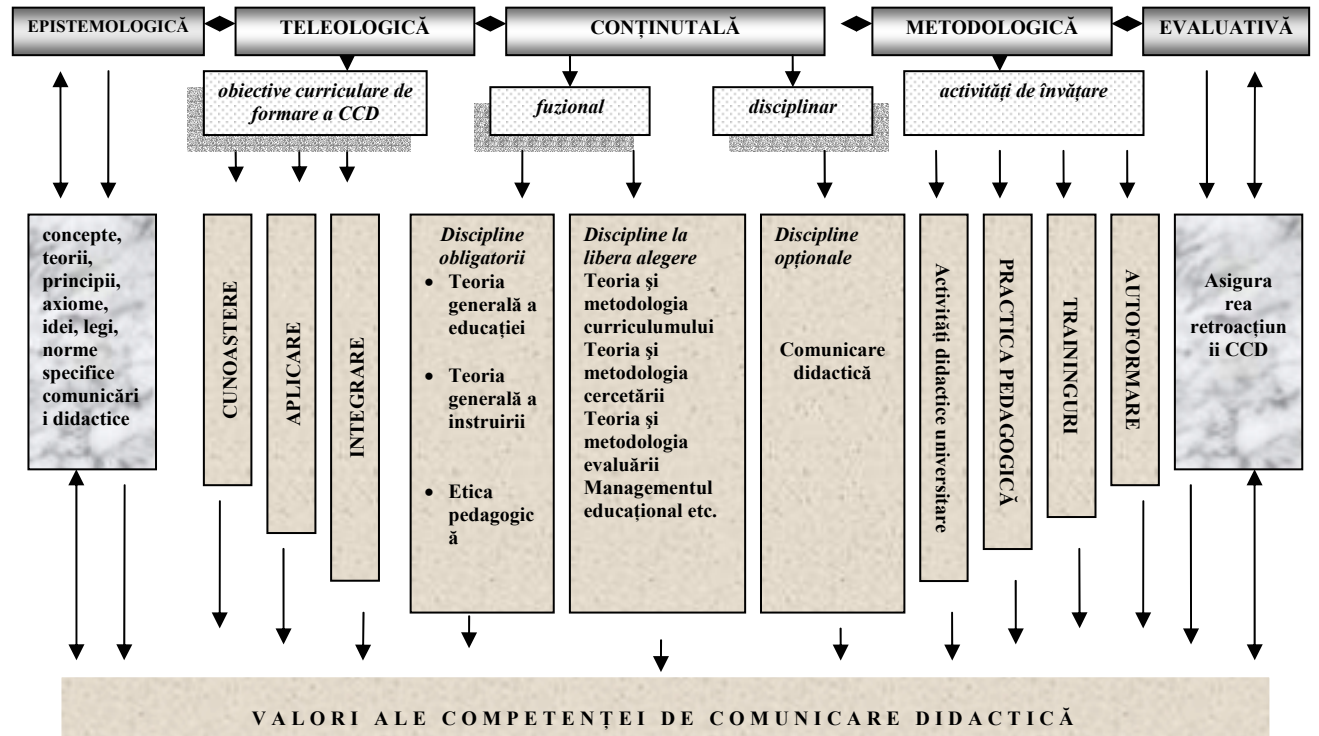
Dimensiunea conținutală a DCF CCD a solicitat continuitate în dezvoltarea CCD pe direcția proiectării și implementării cursului opțional *Comunicarea didactică* în grupele experimentale, debutând cu renovarea programei existente a cursului *Comunicare educațională*. Noutatea curriculumului disciplinar opțional elaborat este reprezentată de blocul conținuturilor didactice orientate spre formarea competenței de comunicare didactică pe coordonata discursivă și relațională în planurile cognitiv, retoric, pe de o parte, și motivațional, conversațional, pe de altă parte. Integrarea conținuturilor CCD în procesul de predare a disciplinelor modulului pedagogic a permis realizarea continuității și imprimarea valorii aplicative a cunoștințelor pe *coordonata pregătire teoretică - pregătire practică* propusă de Planul cadru pentru ciclul I (studii superioare licență).

Dimensiunea metodologică reflectată în DCF CCD implică realizarea prin: *activități didactice universitare (ADU), practica pedagogică, training-uri de remediere/ameliorare a CCD, autoformare*. Paradigma învățământului formativ, centrată pe renunțarea la modelele de predare excesiv verbalizate și informative, utilizarea tehnologiilor interactive de predare/învățare/evaluare, stabilirea principiilor de cooperare în activitățile de grup, formarea motivației pentru activitatea de învățare, exprimă dimensiuni luate în considerare la proiectarea ADU în viziune integrată, orientate spre dezvoltarea componentelor CCD. Dezvoltarea competenței de comunicare didactică se va realiza, în principal, pornind de la componentele discursivă și relațională, metodologia educațională modernă oferind, pe de o parte, un câmp de autonomie și creativitate, iar pe de altă parte selectarea, dozarea și utilizarea componentelor în funcție de obiective, evitând ignorarea sau valorificarea parțială a elementelor. Dificultățile studenților privind armonizarea limbajelor verbal/para- și nonverbal în comunicarea didactică au determinat proiectarea/realizarea activităților specifice de dezvoltare a competenței pe această direcție. Dimensiunea metodologică a DCF CCD a fost completată de formarea competenței de comunicare didactică pe coordonata *practicii pedagogice*. Modelele de structuri-cadru ale proiectelor de lecții oferite de coordonatorii practicii pedagogice de la Catedra Științe ale Educației au cuprins jaloanele structurale necesare și o listă de variabile specifice CCD, asigurând funcționalitate realizării stagiului de calificare profesională la anul IV. Analiza lecțiilor asistate a permis determinarea condițiilor pentru asigurarea eficienței în realizarea discursului didactic prin sincronizarea planurilor specifice și stabilirea relațiilor interpersonale prin metodele interactiv-creative integrate competenței vizate. În cadrul experimentului formativ s-a implementat un program de dezvoltare, perfecționare, remediere a competenței de comunicare didactică prin *training*. Dezvoltarea CCD în cadrul a 7 ședințe formative ale *trainingului* a fost posibilă prin exerciții complexe, favorizând dezvoltarea capacităților de aplicare în viață a cunoștințelor (dovada că știe să facă) și dovada comportamentelor sociale (dovada că știe să fie). Evaluarea trainingurilor realizate a permis stabilirea direcțiilor noi pentru elaborarea traseului de *autoformare* în cadrul dimensiunii metodologice. Studenții au avut libertatea proiectării unor strategii personalizate, privind eficientizarea competenței de comunicare didactică.

Dimensiunea evaluativă în cadrul Demersului curricular de formare a competenței de comunicare didactică reprezintă criteriile de verificare/apreciere a rezultatelor studenților prin feed-back și feed-forward. Realizarea obiectivelor comunicării didactice devine cauză pentru reglarea formării CCD, concretizate în investigație prin echilibrarea și eficientizarea structurii CCD, dirijarea continuă a formării competenței de comunicare didactică, de ameliorare, respectiv, schimbări directe privind desfășurarea și rezultatele implementării DCF CCD.

Definirea performanțelor comunicării didactice drept **valori CCD** este determinată de accepțiunea potrivit căreia educația este esențial centrată pe *valori*, scopul oricărei acțiuni educaționale reprezentând o anumită valoare, educația fiind un complex de acțiuni continue de formare, de valorizare a celui educat.

FIGURA 2. DEMERSUL CURRICULAR DE FORMARE A COMPETENȚEI DE COMUNICARE DIDACTICĂ

Elaborarea nomenclatorului de variabile pentru componentele discursivă și relațională în cadrul Modelului CCD, raportarea la obiectivele competenței de comunicare și inserție socială menționate în Ghidul studentului facultăților pedagogice și așteptările studenților identificate prin etapa experimentală, dirijarea formării CCD pe coordonatele Demersului curricular a condus spre stabilirea dimensiunilor valorice ale competenței:

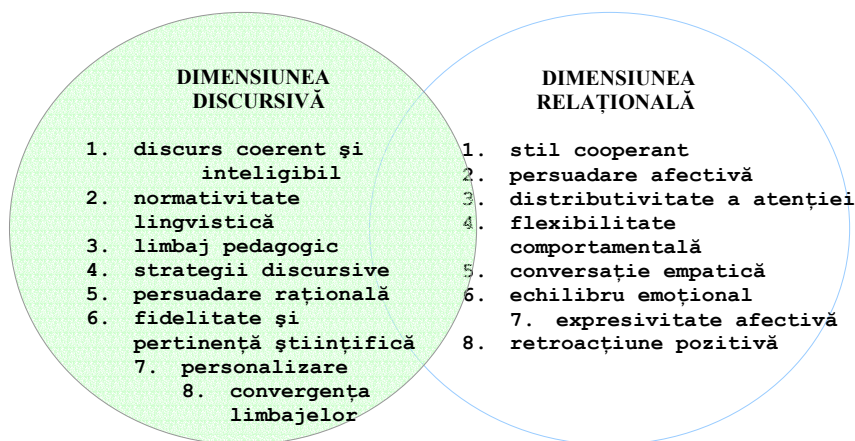

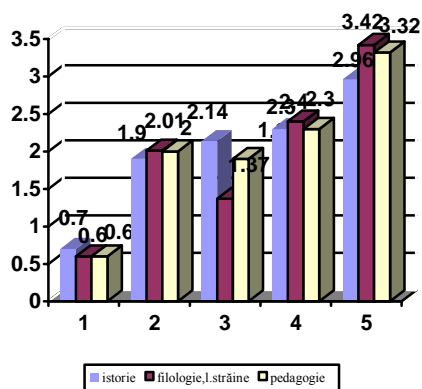
Figura 3. Valori ale competenței de comunicare didactică

Metodologia de evaluare a rezultatelor experimentului formativ a vizat analiza progreselor înregistrate de eșantionul de studenți selectat la etapa experimentului de constatare. Evaluarea rezultatelor, atât pe parcursul programului experimental (evaluarea formativă) cât și la finele acestuia (evaluarea sumativă), s-a axat pe variabilele determinate teoretic de Modelul competenței de comunicare didactică (MCCD) și Demersul curricular de formare a CCD (DCF CCD). Experimentul de control (septembrie-decembrie, 2006) a avut drept scop validarea rezultatelor înregistrate de eșantionul experimental de bază (E. E).

Aplicarea la sfârșitul perioadei de formare a testului de evaluare a permis măsurarea nivelului de cunoaștere/aplicare/integrare a variabilelor CCD. Distribuția itemilor potrivit corelației nivelelor expuse a impus compararea rezultatelor privind *cunoașterea* principiilor comunicării didactice, formelor de comunicare, normelor de structurare a discursului didactic și *capacitățile* studenților de formulare/utilizare a întrebărilor adecvate în comunicarea didactică, argumentarea opiniei proprii în legătură cu un subiect, convingerea partenerului printr-un mesaj narativ și capacitatea de a ilustra și explica feed-back-ul optim (inclusiv consecințele acestuia) pe exemplul unei activități didactice (proiect didactic). *Comportamentul integrator* a fost posibil de diagnosticat în baza proiectării anumitor mesaje didactice, operînd cu vocabularul de specialitate, sincronizarea limbajelor, operarea cu conținuturi interpersonale, autoevaluarea/autoperefecționarea competenței de comunicare didactică. Deși condițiile de formare a CCD pentru grupele de control au fost limitate în comparație cu grupele experimentale, acestea au fost supuse investigării la toate etapele cu scopul înregistrării modificărilor privind nivelul competenței prin aplicarea demersului curricular. Distribuția rezultatelor studenților se concentrează în jurul punctajului maxim de 5 puncte (foarte bine),

analiza statistică a semnificației acestor diferențe demonstrând rezultate înalte pentru întreg eșantionul de subiecți.

Grupul de control (E.E)

Grupul experimental (E.E.)

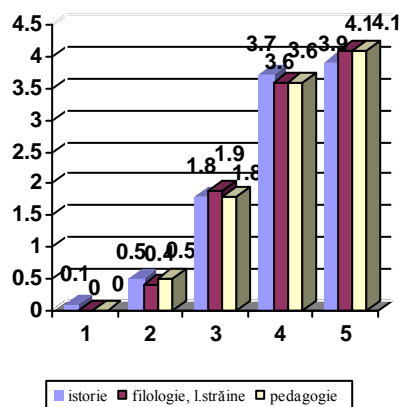

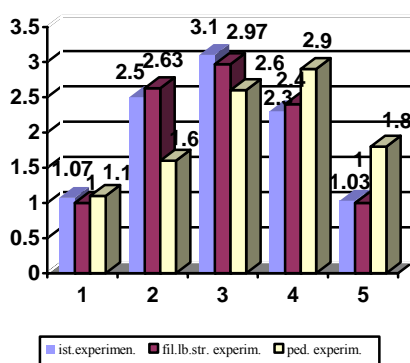
Figura 4. Distribuția comparată a rezultatelor experimentului de formare a CCD (cunoaștere/aplicare/integrare)

Datele comparative reprezentate grafic în Figura 4 au scos în evidență creșterea nivelului cognitiv al CCD atât a studenților din grupul experimental, supus formării prin demersul curricular inițiat, cât și din eșantionul de control, demersul investigațional nefiind unul provocat, studenții beneficiind de formarea pe această direcție la etapa fuzionării conținuturilor CCD în cadrul disciplinelor fundamentale ale modului pedagogic. Deoarece studenții grupului experimental au parcurs întregul program de formare, se observă o creștere progresivă, înregistrând rezultate foarte bune, variabila „deloc”, sau „uneori” fiind neidentificată în răspunsuri sau evaluată cu rezultate pînă la 1,0. Similar au fost supuse comparării rezultatele privind nivelul comportamental complex de dezvoltare a CCD (cunoaștere/aplicare/integrare) la etapele de constatare și control. Prin corelațiile efectuate se atestă eficiența demersului curricular aplicat, astfel, rezultatele formării CCD devenind valoroase pentru formarea inițială a studenților pedagogi pe această coordonată.

Diferențele înregistrate prin compararea rezultatelor studenților din eșantionul experimental la etapele de constatare și de control demonstrează o creștere semnificativă a nivelului de dezvoltare a CCD (cunoaștere/aplicare/integrare), reducînd aproape total punctajul minim de 1 și 2 pentru afirmațiile negative ale studenților (Figura 4).

În contextul cercetării de față repere ale măsurării ce descriu și apreciază în baza indicilor concreți performanțele comunicării didactice au constituit valorile comportamentale stabilite la nivelul produsului-competență.

Etapa de diagnosticare

Etapa de control

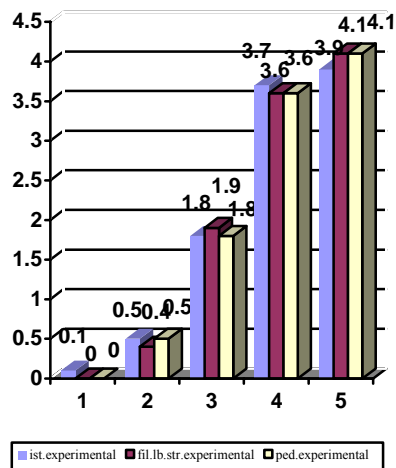

Figura 5. Distribuiea comparată a rezultatelor formării CCD (cunoaștere/aplicare/integrare) la studenții eșantionului experimental

Evaluarea componentelor MCCD la etapa de control s-a realizat în baza principiului prin care componentele se exprimă simultan și se intercondiționează, influențând reușita comunicării didactice. În acest sens, fără a neglija valorile distinctive ale componentelor CCD (evaluarea separată), au fost propuse evaluări generale prin care a fost observată sincronizarea acestora. Sintetizarea indicatorilor de performanță pe coordonatele discursivă și relațională impune corelarea acestora și identificarea valorilor CCD, ierarhizate în cadrul componentelor și derivate din simbioza planurilor.

Indicatorii de performanță elaborați pentru fiecare plan precizează elementele ce trebuie să apară în produsul-competență, în opinia lui Boniol, acesta fiind segmentul intermediar în operația de măsurare a unei competențe, și oferă o bază reală pentru acordarea calificativului. În același context precizarea autorului - „indicatorul este orice comportament care aduce o informație asupra prezenței unei competențe” - permite abordarea valorilor CCD drept nivel performanțial al CCD; descriptorii competenței fiind reflectați de diverse grade de apreciere: note; punctaj; calificative: bine, mai puțin bine, foarte bine sau uneori, da, nu etc. În acest sens, testarea de diagnosticare a nivelului de competență format pe coordonata discursivă s-a realizat pe baza evaluării eseului argumentativ, tehnică de prelucrare și organizare a informațiilor, ce a permis evidența progreselor înregistrate de studenți potrivit indicatorilor stabiliți pentru:

DIMENSIUNEA DISCURSIVĂ -

in plan cognitiv - precizie/rigoare, exactitate, accesibilitate - 81%; ordonare logică, validitate, completitudine, sistematizare, coerență, acceptabilitate - 73%; persuadare rațională -

81%; verosimilitudine, conotație -78%; intensitate, calitate - 89%; multidisciplinaritate, flexibilitate, comprehensiune - 75%;

în plan reric – fluiditate, relevanță – 85%; nuanțare semantică, corectitudine semantică, evitare de cacofonii, pleonasme, tautologii, alte asociații/repetări de sunete – 82%; raportare la reguli gramaticale (timp, mod, numeral, etc.) – 91%; construcție și înlănțuire a frazelor – 84%; exprimare succintă, laconică – 79%; sincronizare a limbajelor paraverbal/nonverbal / verbal – 91%.

DIMENSIUNEA RELAȚIONALĂ -

în plan motivațional - strategia utilizată – 84%, reacția la stimuli (stimulantă-redundantă) - 78%; impresionare, convingere afectivă - 74%; rapiditate acțională, ritmul de acceptare a sarcinii - 75%; persuadare afectivă - 75%; , limbajele para-și nonverbal - 91%.

în plan cognitiv conversațional - strategia de selectare și debutare a metodei - 84%; reguli și norme pedagogice – 79%; ponderea tipurilor de întrebări - 87%; , stimul – răspuns - 85%; , interdependența pozitivă (formă de relații) - 78%; participarea activă (învățarea axată pe sarcini) - 81%; principiul circularității, ascultarea activă – 87%.

În baza aplicării instrumentelor de evaluare a componentei discursive s-au înregistrat următoarele date (Figura 6):

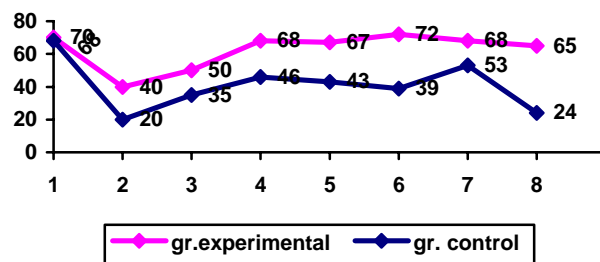

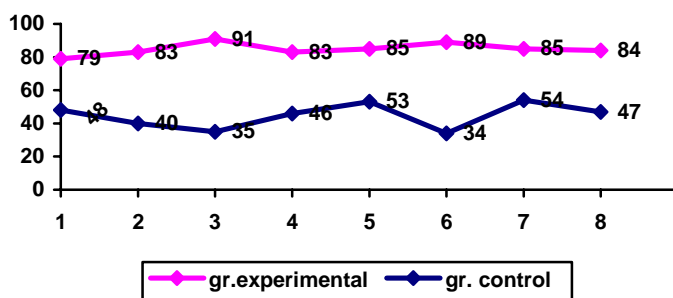
Figura 6. Ilustrarea nivelului CCD a studenților pedagogi (componenta discursivă)

Observăm diferențe semnificative ale progresului înregistrat în grupele experimentale, progres datorat eficienței programului experimental implementat în aceste grupe. În grupele de control se înregistrează o ușoară progresie în comparație cu rezultatele obținute la etapa constatativă. Studenții eșantionului experimental pot construi logic și inteligibil un discurs didactic (70% - item 1), asigurând fidelitate și relevanță științifică prin transpunerea didactică a conținuturilor (72% - item 6), demonstrează capacități discursive (argumentare, demonstrare, descriere, explicare etc.) astfel încât discursul didactic este receptat și înțeles de către elevi (68% - item 4). Rezultatele cercetării demonstrează capacitatea studenților pedagogi de sincronizare a limbajului verbal, nonverbal și paraverbal în explicarea conținutului didactic. Deficiențele înregistrate la etapa diagnostică (agresivitate verbală, discontinuitatea discursului, pauze lipsite

de semnificație etc.) au fost eliminate din discursul didactic al studenților (65% - item 8). S-au înregistrat ameliorări la nivelul calităților vorbirii studenților, deplasînd accentul pe plasticitatea și expresivitatea vorbirii în transmiterea mesajului didactic. Studenții din grupele experimentale au demonstrat nivel sporit de utilizare adecvată a termenilor pedagogici, a conceptelor predate; coerența emiterii, argumentării de judecăți și raționamente au contribuit la eficientizarea orelor demonstrative ale studenților pedagogi (68% - item 5). Astfel, trainingurile și activitățile realizate în grupele experimentale și-au demonstrat eficiența în dezvoltarea competenței de comunicare didactică prin progresul înregistrate la nivelul componentei discursive.

Evaluarea componentei relaționale s-a axat pe rezultatele formării CCD prin planurile motivațional și conversațional. Dimensiunile valorice stabilite prin operaționalizarea variabilelor Modelului CCD, obiectivelor curriculare de formare și indicatorilor de performanță identificați au permis conturarea finală a rezultatelor în Figura 7.

Evaluarea componentei relaționale s-a axat pe rezultatele formării CCD prin planurile motivațional și conversațional. Dimensiunile valorice stabilite prin operaționalizarea variabilelor Modelului CCD, obiectivelor curriculare de formare și indicatorilor de performanță identificați au permis conturarea finală a rezultatelor în Figura 7.

**Figura 7. Ilustrarea nivelului CCD a studenților pedagogi
(componenta relațională)**

Se observă o creștere semnificativă a rezultatelor și o ameliorare a comportamentului relațional (deficiențe semnalate la etapa diagnostică). Argumentele expuse permit a considera valid programul experimental realizat. Studenții din grupele experimentale exprimă capacitatea de sincronizare eficientă a conduitei comunicative cu tipul de relații didactice (79% - item 1). Elemente ale transmiterii conținuturilor afectiv-atitudinale, relevate de armonizarea limbajelor verbal, para- și nonverbal au fost validate de dimensiunea valorică - „expresivitatea afectivă”, înregistrînd nivelul de 85% pentru studenții care au parcurs programul experimental de formare (item 7). Variabila de 54% a aceleiași valori CCD exprimă o diferență semnificativă în comparație cu rezultatele studenților din grupul de control, dezvoltarea competenței fiind realizată pentru acest eșantion de subiecți doar prin fuzionarea conținuturilor specifice CCD în

disciplinele fundamentale ale modului pedagogic. Observăm schimbări neesențiale înregistrate în grupele de control, unde procesul de formare s-a realizat în mod obișnuit pe direcția dezvoltării ascultării active (item 3 – distributivitatea atenției), remarcând, o progresie sporită la studenții antrenați în trainingurile de formare a CCD – 91%. Studenții au fost mai disponibili de a răspunde și recepta activ întrebările și răspunsurile, au formulat corect întrebările, au reușit să evidențieze punctele esențiale ale mesajului transmis prin adaptare în funcție de particularitățile individuale ale elevilor, desemnând, astfel, variabilele indicatorilor pentru itemul 8 – retroacțiune pozitivă” – 84%. S-a constatat că opțiunile studenților în realizarea demersului descriptiv privind explicarea unor conținuturi au vizat activizarea elevilor, stimularea interesului și motivației pentru învățare, înregistrând un nivel de 83% în grupele experimentale. Capacitatea de a identifica și aplica strategii conversaționale prin extinderea valorii de „flexibilitate conversațională” a permis sporirea variabilei procentuale până la 83%, iar capacitatea de reglare/autoreglare a emoțiilor a determinat controlul agresivității în vorbire, declanșarea/stimularea și menținerea interacțiunii prin aplicarea codurilor comportamentale în comunicarea verbală, para-, nonverbală, înregistrând diferențe la nivelul grupurilor eșantionului experimental – 89% (item 6).

Rezultatele din grupele experimentale au demonstrat că studenții pedagogi sînt capabili să-și construiască atitudini corecte privind necesitatea îmbunătățirii CCD, demonstrează capacități de elaborare a căilor de dezvoltare a comportamentului discursiv și relațional. Studenții au exprimat responsabilitate profesională, conștientizînd rolul de model pe care-l exercită asupra elevilor. Putem afirma că validarea rezultatelor demonstrează că studenții și-au achiziționat ansamblul de cunoștințe, au probat capacități discursive și relaționale în cadrul practicii pedagogice, ceea ce demonstrează eficiența Demersului curricular de formare a competenței de comunicare didactică.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI:

1. Competența de comunicare și integrare socială va asigura realizarea funcțiilor prioritare ale învățămîntului universitar pedagogic în cazul în care va fi specificată în standardul de formare profesională inițială prin formula competența de comunicare didactică.
2. Formarea inițială a cadrelor didactice este dominată cantitativ de cursurile de specialitate, predate, în mare măsură, academic. Din acest motiv, modelul de comunicare perpetuat în actul didactic rămîne unul unilateral, deschis interacțiunii absolut sporadic. Absolventul devenit cadru didactic reproduce la clasă modelul unei predări magistrale cu intenții neînsemnate de relaționare și asigurare de feed-back.
3. Dezvoltarea competenței de comunicare didactică trebuie să devină o prioritate a formării inițiale a cadrelor didactice în condițiile în care aceasta (CCD) este definitorie în dezvoltarea/integrarea/armonizarea competențelor profesionale, asigurînd realizarea eficientă a rolurilor cadrului didactic.

4. Specificul competenței de comunicare a studenților, identificat în procesul de formare psihopedagogică inițială, se exprimă în capacitatea redusă de a elabora/ține discursul didactic (*argumentare alogică, explicație ineficientă, descriere redundantă, deținere automatizată, deficit de expresii verbale schematizate, comunicare divergentă, valorificarea redusă a limbajului paraverbal și armonizarea mesajului verbal cu cel paraverbal și nonverbal, dificultăți de transpunere didactică*) și capacitatea de a dezvolta/întreține relații comunicative cu înalt nivel de feed-back (*nedezvoltarea capacității de ascultare activă, probleme de asigurare a interacțiunii, de valorificare redusă a limbajului nonverbal, carențe de transmitere a conținuturilor afectiv-atitudinale, de provocare /menținere /amplificare continuă a interesului, de cooperare, de prevenire/soluționare a conflictelor pedagogice*).
5. Rețeaua complexă a sincronizării elementelor competenței de comunicare didactică pot fi generalizate în două componente de bază: *discursivă și relațională*.
6. *Modelul competenței de comunicare didactică (MCCD)* reprezintă o construcție teoretică de valorificare a componentelor discursivă și relațională, a circuitelor acestora, determinate teleologic la nivelul modulului pedagogic în cadrul curriculumului universitar, ce se exprimă prin funcționalitatea/sincronizarea planurilor *cognitiv, retoric* în componenta discursivă și planurilor *motivațional, conversațional* în componenta relațională. Transpunerea didactică implică un nivel sporit al retroacțiunii comunicării determinat de calitatea cunoștințelor, capacităților și atitudinilor CCD.
7. Obiectivele de formare a CCD prin modulul pedagogic elaborate în baza *Modelului competenței de comunicare didactică* a condus la identificarea valorilor la nivelul componentelor discursivă și relațională: *discurs coerent și inteligibil, limbaj pedagogic, normativitate, strategii discursive, persuadare rațională, fidelitate și pertinență științifică, personalizare, convergența limbajelor, stil cooperant, persuadare afectivă, distributivitate atenției, flexibilitate comportamentală, conversație empatică, echilibru emoțional, expresivitate afectivă, retroacțiune pozitivă*.
8. Demersul de formare a CCD prin modulul pedagogic universitar include *elaborarea obiectivelor de formare a CCD* reieșind din standardele de formare profesională inițială, *proiectarea Modulului pedagogic din perspectiva formării CCD* prin fuzionarea conținuturilor/strategiilor de dezvoltare a CCD la nivelul limbajului pedagogic, *renovarea curriculumului cursului opțional Comunicarea didactică* orientat spre dezvoltarea componentelor discursivă și relațională, *dezvoltarea programei la practica pedagogică de inițiere și de predare* din perspectiva formării CCD, *elaborarea Programului de remediere/ameliorare* prin traininguri, asigurând retroacțiunea comunicării în procesul de formare/evaluare a CCD.
9. Dezvoltarea unor relații de colaborare reale între cadrele didactice universitare, ce țin cursurile în cadrul modulului pedagogic, se va produce în cazul în care parteneriatul academic va asigura sinergia influențelor formative ale cadrelor didactice universitare, coerența eforturilor de autoformare a competenței de comunicare didactică la viitorii

profesori și facilitarea dezvoltării competenței comunicative la elevi; promovarea strategiilor active și a metodelor complementare de evaluare a competenței de comunicare; renovarea cursurilor de specialitate din perspectiva dezvoltării CCD pentru a stopa perpetuarea modelelor și practicilor de comunicare excesiv verbalizate și magistrale în clasa de elevi.

10. Fundamentarea teoretico - experimentală a Demersului curricular de formare a CCD prin modulul pedagogic reprezintă o oportunitate de asigurare a calității procesului de pregătire inițială a cadrului didactic, contribuind la sporirea nivelului de cultură profesională.

Recomandări practice:

Valorificarea achizițiilor la nivelul formării competenței de comunicare didactică este utilă pentru concepătorii de curriculum universitar, universitari și studenți prin:

- reconceptualizarea cursurilor de specialitate din perspectiva abordărilor integrative de formare a elementelor componente ale competenței de comunicare didactică;
- promovarea strategiilor de formare a competenței de comunicare didactică la nivel discursiv și relațional ca achiziții procedurale în cadrul modulului pedagogic contribuie la promovarea valorilor CCD;
- utilizarea trainingurilor de dezvoltare/perfecționare a CCD de către cadrele didactice, ca strategie complementară/alternativă, poate fi propusă pentru instruirea continuă, contribuind la ameliorarea/autoformarea competenței de comunicare didactică.

În acest context, cercetarea realizată deschide noi aspecte ale fenomenului comunicării didactice, sugerează diverse probleme de cercetare ce propun, în mod imperativ, dezvoltarea strategiilor de formare/perfecționare a competenței de comunicare didactică prin susținerea masteratelor de comunicare – ca punct de plecare pentru formarea continuă a profesorilor.

**Rezultatele investigației științifice sunt reflectate
în următoarele publicații ale autorului:**

1. **Sadovei L.,** *Formarea competenței comunicative prin educația universitară formală, nonformală, informală.* Revista științifică „Univers pedagogic”, nr.4 (12), Chișinău, 2006, p. 45- 47.
2. **Sadovei L.,** *Exprimarea competenței comunicative în rolurile cadrului didactic.* Revista științifică „Univers pedagogic”, nr.4 (12), 2006, Chișinău, p. 74-77
3. **Sadovei L.,** *Abordări moderne și tradiționale ale comunicării.* În Probleme ale Științelor socioumane și modernizării învățământului. Conferința științifică anuală a UPS „I. Creangă”, vol. I, Chișinău, 2004, p.112-115.
4. **Sadovei L.,** *„Captarea atenției” – element didactic de stimulare a conținuturilor afectiv –atitudinale.* Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, Probleme actuale ale științelor umanitare, Vol. VI, Chișinău, CEP UPS „Ion Creangă”, 2006, p.66 – 73.
5. **Sadovei L.,** *Rolul situațiilor educative în formarea competențelor comunicative.* În culegerea jubiliară a Conferinței Științifice (65 de ani) a UPS „I. Creangă”, 2005, CEP UPS „Ion Creangă”, p. 342-345.
6. **Sadovei L.,** *Prelegerea – formă de expunere sau de comunicare a cunoștințelor.* Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor, Probleme actuale ale științelor umanitare, Vol. VI, Chișinău, CEP UPS „Ion Creangă”, 2006, p. 59-66.
7. **Sadovei L.,** *Limba română. Pași spre performanță.* Curs opțional, (coautor E. Sarabaș), Chișinău, 2007, 150p.
8. **Sadovei L.,** *Teoria instruirii. Suport de curs.* (coautor L. Papuc, M. Cojocaru), Chișinău, 2006, Reclama, 190 p.
9. **Sadovei L.,** *Teoria generală a instruirii. Ghid metodologic.* (coautor L. Papuc, M. Cojocaru), Chișinău, 2006, Reclama, 84 p.
10. **Sadovei L.,** *Teoria educației. Suport de curs.* (coautor L. Papuc, M. Cojocaru, A. Rurac), Chișinău, 2006, Reclama, 148 p.
11. **Sadovei L.,** *Teoria educației. Ghid metodologic.* (coautor L. Papuc, M. Cojocaru), Chișinău, 2006, Reclama, 60 p.,
12. **Sadovei L.,** *Impactul competenței de comunicare a cadrului didactic asupra eficienței procesului educațional.* Simposia professorum,/Seria Psihologie și Științe ale educației, Univ. Liberă Int. din Moldova, Chișinău, 2003, p.14-16

АННОТАЦИЯ
диссертации Садовой Ларисы,
на соискание ученой степени доктора педагогических наук,
«Формирование компетенции дидактического общения
на основе педагогического модуля в процессе подготовки будущих учителей»
Специальность: 13.00.01 – Общая педагогика

Формирование компетенции дидактического общения на основе педагогического модуля отвечает принципам коммуникативного воспитания и развития профессиональных навыков преподавателя. Компетенция дидактического общения заключается в способности учителя строить и передавать воспитательное содержание, способствуя развитию способностей обучаемых. Таким образом, формирование компетенции дидактического общения у студентов-педагогов требует, с одной стороны, развитие профессиональных навыков и умений на уровне дидактической речи, с другой стороны, развитие отношенческой компетенции. Компоненты модели - *дидактическая речь*, отраженная в *когнитивном и риторическом планах* и *отношенческий компонент*, выраженный в *конверсационном и мотивационном планах* - позволяют системно и логично рассмотреть процесс формирования компетенции дидактического общения.

Образовательная модель, формирующая компетентность состоит из следующих компонентов:

1. *теоретический* – на основе теорий, законов, парадигм дидактического общения;
2. *целевой* – на основе задач для формирования компетенций на уровне познания, применения и интегрирования;
3. *содержательный* – на основе использования дидактического общения как органического компонента, входящего как основные, дополнительные и предметы по выбору;
4. *методологический* – на основе дидактической деятельности, педагогической практики, тренингов, самообразования;
5. *контрольно-оценочный* – на основе обратной связи о качестве протекания данного процесса.

Разработанные рекомендации могут быть представлены для рассмотрения для разрешения возникающих проблем по формированию компетенции дидактического общения в процессе педагогической подготовки.

Ключевые слова

Компетенция дидактического общения, коммуникативная и социально-отношенческая компетенция, способности общения, коммуникативные умения, педагогическое общение, дидактическое общение, профессиональная компетенция, коммуникативные отношения, дидактический дискурс, содержание обучения, учебные задачи, куррикулум педагогического высшего образования, самоуправление.

ANNOTATION

to the doctoral thesis in pedagogy

"Development didactic communicative competence through the educational module",

author Sadovei Larisa

Speciality: 13.00.01 - General Pedagogy

Creation of didactic communicative competence through the educational module meets the principles of the communicative education and promotes the development of teacher's professional skills. In such way, development of didactic communicative competence for future teachers requires, on the one hand, the creation of professional skills at the level of didactic discourse; on the other hand, it requires the development of the relational competence. The relational component of discourse is reflected in cognitive and rhetorical aspects. The relational component is expressed in conversational and motivational aspects. These components permit us to examine the process of development of didactic communicative competence systematically and in a logical way. The module of Curriculum promotes the development of competence in the following directions:

- theoretical aspect, based on theories, laws, paradigms of didactic communication;
- aspects for special purpose, based on the objects for setting up the competence at the level of knowledge, its application and integration;
- substantial aspect, based on the use and utilization of didactic conversations through compulsory, selective and optional courses;
- methodological aspects, based on didactic activities, pedagogical practice, trainings and self-education;
- assessed - on the feedback.

Recommendations that are worked out can be submitted for consideration of new perspectives and problems on development of didactic communicative competence in the process of teacher's trainings.

The key words

Didactic communicative competence, communicational and social relational competence, communicational capacities, communicative skills, educational communication, didactic communication, didactic discourse, professional competence, didactic competence, educational contents, educational curriculum, didactic tasks, self-control.

SADOVEI LARISA

**FORMAREA COMPETENȚEI DE COMUNICARE DIDACTICĂ
PRIN MODULUL PEDAGOGIC UNIVERSITAR**

Specialitatea 13.00.01 – Pedagogie generală

Autoreferat al tezei de doctor în pedagogie

Format A5, Coli editoriale 1,0
CEP, IȘE, 2008